

lus/locus; en tenim testimoni en apel·latius romànics: arag. *estrabilla* (Echo) «étable à chevaux», d'on el manlleu basc *estrabil(l)a* «cuadra, écurie» a-nav. i en el b-nav. de Burguete *estraniña* «râtelier, espèce de baulstrade de la mangeoire» a 4 p. del N. de Biscaia, i 5 guip. *estrabia* idem.

En E.T.C. I, 134, com que hi veia la dificultat de la *i* en (1) i (2), en lloc de la *é* conservada en els altres, jo em preguntava si hi hauria aquí un conat fallat de diftongació; i per això feia altres temptatives; però des- 10 carto la que he consignat s. v. *Astranué*, com a rebuscada i arbitrària. No crec tampoc que *Estivill* tingui res a veure amb el NP llatí *Stabilius* o *Staberius* de què parlo en la nota final a *Estavar*, per més que alguns llegeixen *Stavilio* en una inscr. d'Empúries, i una 15 dona *Stavilla* figura en un doc. de 913 de St. Joan de les Abad. (Udina, *Arch. Cond.*, § 38).

Cal atènyer-se a l'etim. STABELLUM, si bé en (1) i (2), cal partir de la construcció en locatiu, STABELLĪ, amb acció metafònica de la -i; cf. HERI > (a)bir. Recor- 20 dem els molts casos de NLL on ha quedat el nom en locatiu, i amb semblant metafonia. Veg., supra, *Estartit*, *Carlit*, *Castell-Follit*, *Engait*, *Rupit* etc. Ens recorda també un nom de Tornafort (prop de Sort?) *Casa 'Stornill* (xxxvii, 20-26): sembla una formació 25 al·lusiva al nom de *Tornafort*, com si digués 'es-torn petit'.

ESTÈGUEL

Nom d'una antiga subdivisió de la Vall de Ribes.

Consta en docs. antics, com una «batllia dependent de la vall de Ribes». 899: Renald i Biader, en judici davant el comte Miró, reconeixen a l'abadessa de St. 35 Joan «--- domos et terras de ipsa apisione quod nos tenemus --- in comitatu Cerdaniense [al qual pertanyia llavors la vall de Ribes] in valle Petrariense ['Ribes'], in villa q. dr. *Stegale* --- in frontat in flumen *Febrere* --- III --- in jugo de illa *noce* ['la noguera'], 40 IV in castello q. dr. *Gratos* ---» (Monsalv. xv, 24.3f.). En els índex-regesta que féu l'abat Isalguer (S. xv) de l'antiga doc. de c. al S. x del mon. de St. Joan, avui perduda, consta un plec relatiu a *Ribes*, *Bruguera*, *Planoles*, *Planès*, *Canpere* [lleg. -pelles], *baylie de Ste-* 45 *gall*, segons la nota que publica Udina (*Arch. Cond.* S. x, p. 441.3f.) amb una variant *Stegalis* que posa en els seus índexs, i que deu treure d'un títol posat més tard al ms.; a l'*InvLC* trobo, a. 1372, un «Ponci d'*Esteguell*, vallis de Rippis» (a tort confós amb *Es-* 50 *tagell*).

No trobo nota que vagi jo recollir aquest nom en les meves excursions del 1930 (per Mogrony i Prats) ni en les enq. de 1935 a les valls de Ribes i Camprodon —tot i que creia recordar-l'hi!— però potser era 55 de la Guia de CATorras, vol. VII, v de Ribes (ed. 1932, p. 244): aquest el troba en la variant *Estégat*, pujant dels Banys de Ribes a Mogrony, després de passar per *Barrico(na)*: «0h40, cap del serrat (1140 alt.), on es deixa la vall de Barricó i es domina la clotada d'*Esté-* 60

gat», «--- el camí puja --- a l'esquerra, al fons la cl. d'*Estégat*, --- oposades dretes cingleres; 1h05: collada de Grats (1280 alt.)», aigua-partió entre el Freser i la fondalada de Grats, que va cap a Gombrèn. Per a l'antic priorat de *Grats*, veg. l'art.

Aquí tenim, doncs, una variant amb -t; variant, però, que ha de ser secundària, car d'*Estèguel* amb -l ve el derivat *Estegalella*, ja documentat també antigament: a. 1369: «a les fortsses o coves del Grau se recuylen los homens de *Stagaleyla* e de Solana,¹ en camps ---» *InvLC*.

Aquesta batllia d'*Estèguel* segons les dades dels docs. i de Torras devia comprendre els vessants a la dr. del Freser, des de Grats a Campelles. I endevinem, que el dim. *Estegalell(a)* s'aplicaria a la part alta, on hi havia coves, cap al grau o escaló, camí d'escalonada, que conduiria a Grats: antigues coves convertides en 'forces' o sigui forts o petites fortaleses. Recordem que Mogrony passa per ser el lloc que no es rendí mai als moros en el S. VIII, sota un cap, cert o llegendari, Kintila. Allí quedaria la memòria de les coves, on aquella gent desafià la plena-mar sarraïna.

ETIM. Nom paral·lel als de *Saltèguel* i *Arsèguel*, que se li escalonen a l'Oest-Nordoest a uns 20 i 50 k., estudiats ja en sengles articles; compostos tots ells de dos elements pre-romans, comú entre ells el segon (-CALE), i tots ells, ibero-bascos o basconitzats; com ja vaig publicar-ho del nom present (que llavors localitzava imprecisament, disposant de menys dades) en 30 E.T.C. I, 185-6.

Es recordarà que en aquella obra aplegava una llista sèrie (pp. 181-191) de noms, formats amb un terme pre-romà -CALE (*Isògol/-òvol*, *Arðòvol*, *Nyðòvol*, *Bèrcol*), i altres amb -è- unitiva —*Toèvol* i aquells tres—, amb un significat probable de 'lloc fort' o 'fortalesa'. Aquí el 1r. component ha de ser el mot bascoide ESTE-/ESTO-, que amb el sign. de 'clos, cleda' o 'pleta de pastors', hem anat trobant en els articles *Estamariu*, *Estana*, *Esterrri*, *Estavar*, *Estagaja* etc.

En total i en conclusió, doncs, ESTÉ-CALE 'la fortalesa del clos', bon epítet d'aquell conjunt de coves inexpugnables. La variant en -èget, només documentada modernament, però no arbitrària, car es repeteix en el cas de *Saltèguel/Saltèguel*; com sigui que no apareix més que en els dos noms pròxims a l'Alta Cerdanya (on hi ha *Ègat*) i hi ha també una altra l (almenys en *Estegalella*), que pot ser deguda conjuntament a dissimilació i a influència del bc. *egatz* 'vessant, cara de muntanya', que és l'ètimon d'*Ègat*.

Descartem una alternativa que suggeria la semblança amb el bc. *astigar* 'auró' (estudiat per Bertoldi en altres qüestions romàniques, *ARom.* XVIII, 214): car si bé es dóna, en el lèxic basc, i en variants i evolucions euskèriques, un duplicat r/l, és només amb la r simple; i la d'aquest nom d'arbre era -r-, com es veu per l'articulat *astigarra* i els collectius *Astigarraga* i *Astigarreta*.

¹ Llegir probt. *Solamal*, nom que tenim en un doc. de c. 1018, donació al mon. de Camprodon (Monsalv. XI, 282) < *Solà Mal*.